

Opinia
Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych
nr 154/2014 z dnia 7 lipca 2014 r.
o projekcie programu „Mamy w Żorach karmią piersią”

Po zapoznaniu się z opinią Rady Przejrzystości pozytywnie opiniuję projekt programu zdrowotnego „Mamy w Żorach karmią piersią”, realizowany przez miasto Żory.

Uzasadnienie

Program odnosi się do dobrze zdefiniowanego problemu zdrowotnego, a sam projekt został przygotowany zgodnie z szablonem zaproponowanym przez AOTM. Zakres programu jest zgodny z rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie priorytetów zdrowotnych oraz Narodowym Programem Zdrowia na lata 2007-2015 – cel strategiczny: poprawa opieki zdrowotnej nad matką, noworodkiem i małym dzieckiem: propagowanie karmienia piersią, co najmniej do 6 miesiąca życia.

Program opiera się na edukacji, która jest podstawą wszelkich interwencji medycznych. Planowane działania obejmują w szczególności: edukację i promocję karmienia piersią dla kobiet, edukację personelu medycznego zajmującego się opieką kobiet w okresie okołoporodowym, udzielanie porad laktacyjnych w poradni laktacyjnej przez osoby do tego upoważnione posiadające certyfikat IBCLC (Międzynarodowy Certyfikowany Konsultant Laktacyjny) lub CDL (Certyfikowany Doradca Laktacyjny).

Monitorowanie i ewaluacja odnosi się do oceny zgłaszalności, jakości oraz efektywności w programie (mierniki odpowiadają wszystkim celom programu).

Autorzy przedstawili planowany budżet całkowity (jak się wydaje pokrywający planowane interwencje w 2014 r.) oraz koszty jednostkowe programu. Miasto powinno zapewnić źródła finansowania programu w kolejnych latach jego realizacji.

Wyjaśnienia wymagają koszty przeznaczone w budżecie na sprzęt wyposażenia poradni.

Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest projekt programu zdrowotnego dotyczącego profilaktyki karmienia piersią w latach 2014–2016. Program skierowany jest dla kobiet ciężarnych i matek karmiących (rocznie 600 kobiet) wraz z niemowlętami zamieszkujących miasto Żory, oraz dla personelu medycznego (47 osób). W ramach opiniowanego programu profilaktycznego planuje się przeprowadzenie interwencji z zakresu edukacji i promocji karmienia piersią dla kobiet, edukacji personelu medycznego zajmującego się opieką kobiet w okresie okołoporodowym oraz udzielanie porad laktacyjnych w poradni laktacyjnej. Głównym celem programu jest zwiększenie ilości dzieci karmionych wyłącznie piersią w okresie pierwszych 6 miesięcy ich życia, przez matki zamieszkujące na terenie miasta Żory. Autorzy przedstawili

Opieka zdrowotna nad kobietami ciężarnymi i niemowlętami, w tym w szczególności przygotowanie kobiety do porodu, położu, karmienia piersią i rodzicielstwa, jest sprawowana przede wszystkim w ramach podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, finansowanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Organizacja edukacji w szkołach rodzenia nie należy w Polsce do standardu opieki nad ciężarną. Kobiety mogą poszukiwać tego typu edukacji w prywatnych szkołach rodzenia (płatnych) lub w szkołach przyszpitalnych, finansowanych lub dofinansowywanych ze środków samorządowych

Wnioski z oceny przeprowadzonej przez Agencję

Wnioski z oceny problemu zdrowotnego:

Poradnictwo okazało się skuteczniejszą metodą niż standardowa opieka mająca na celu zainicjowanie karmienia piersią. Jednak, ponieważ większość włączonych badań była słaba metodologicznie, a efekty edukacji dotyczącej karmienia piersią był stosunkowo niewielkie, nie można rekomendować, żadnej specyficznej metody edukacji dotyczącej karmienia piersią.

Nie odnaleziono wystarczających dowodów, aby wykazać efektywność jakiegokolwiek interwencji (włączając w to edukację dotyczącą karmienia piersią, leczenie farmakologiczne oraz alternatywne terapie) w zapobieganiu zapaleniu sutków w okresie karmienia piersią.

Wszystkim kobietom powinno się oferować wsparcie w zakresie karmienia ich dzieci piersią w celu wydłużenia czasu trwania karmienia piersią.

Wsparcie może być oferowane zarówno przez specjalistów jak i przez wolontariuszy.

Wsparcie powinno być udzielane zgodnie z potrzebami oddziału jak i potrzebami populacji docelowej.

Wnioski z oceny projektu programu zdrowotnego Miasta Żory:

Przedmiotowy Program dotyczy dobrze określonego problemu zdrowotnego. Zakres programu jest zgodny z rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie priorytetów zdrowotnych oraz Narodowym Programem Zdrowia na lata 2007-2015. Celem strategicznym jest poprawa opieki zdrowotnej nad matką, noworodkiem i małym dzieckiem, oraz propagowanie karmienia piersią, co najmniej do 6 miesiąca życia.

Wykonawcą programu będzie placówka medyczna usytuowana na terenie miasta Żory, wyłoniona w konkursie ofert. Wnioskodawca konkretnie określił wymagane kwalifikacje i warunki (lokalowe, kadrowe) konieczne do realizacji programu.

Program przeznaczony jest dla kobiet ciężarnych, matek karmiących wraz z niemowlętami zamieszkałych na terenie miasta Żory (ok. 600 kobiet rocznie) oraz dla personelu medycznego zajmującego się opieką kobiet w okresie okołoporodowym (ok. 47 osób). Program realizowany będzie w latach 2014–2016.

Wg danych GUS z 2013 r. liczba porodów w gminie Żory wynosiła 660.

Głównym celem programu jest zwiększenie dostępności edukacji i poradnictwa w zakresie karmienia piersią dla mieszkanek Żor będących w okresie okołoporodowym oraz podniesienie poziomu wiedzy w zakresie karmienia piersią przez personel medyczny zajmujący się opieką nad kobietą w okresie okołoporodowym na terenie Żor.

Wg informacji z Raportu „Zdrowie kobiet w wieku prokreacyjnym 15–49 lat. Polska 2006” na wielu terenach opieka profilaktyczna nad ciężarną, szczególnie w pierwszym trymestrze ciąży, jest niezadowalająca, niedostateczna jest wczesna zgłaszalność kobiet, a dostęp do badań specjalistycznych utrudniony. Nie wszędzie funkcjonuje w pełni trójstopniowy system opieki perinatalnej, a styl życia części kobiet ciężarnych nie odpowiada wymogom zdrowotnym.

Światowa Organizacja Zdrowia w dokumencie „*Working with individuals, families and communities to improve maternal and newborn health*” podkreśla istotę edukacji uważanej jako jeden z ważniejszych czynników wpływających na zdrowie matki i noworodka. Edukacja wymieniana jest w Deklaracji z Ałma-Aty jako pierwszy z ośmiu zasadniczych elementów podstawowej opieki zdrowotnej i uważana jest za jeden z ważniejszych czynników wpływających na zdrowie matki i noworodka.

„Edukację” należy rozumieć jako a) edukację prozdrowotną, za którą odpowiedzialny jest sektor opieki zdrowotnej oraz b) współpracę sektora opieki zdrowotnej z sektorem edukacji (podstawowej oraz edukacji dorosłych). „Wiedza o zdrowiu” jest często definiowana jako „stopień, w jakim jednostki potrafi zdobyć, przetworzyć i zrozumieć podstawowe informacje dotyczące zdrowia i usług potrzebnych do podejmowania właściwych decyzji zdrowotnych”.

W pracy z jednostkami, rodzinami i społecznościami edukacja wspiera budowanie wiedzy o zdrowiu i idzie dalej, dostarczając kobietom, mężczyznom, rodzinom i społecznościami wiedzę i umiejętności potrzebne do działania, podtrzymywania, zachowywania, wspierania i poprawy zdrowia matek i noworodków,

Narodowy Program Zdrowia także odnosi się do kształtowania prozdrowotnych postaw i przeciwdziałania antyzdrowotnym zachowaniom przyszłych rodziców w okresie przedkoncepcyjnym, w czasie ciąży i opieki nad niemowlęciem i małym dzieckiem, oraz propagowania karmienia piersią (co najmniej do 6 miesiąca życia).

Program opiera się na edukacji, która jest podstawą wszelkich interwencji medycznych. Projekt programu przewiduje przeprowadzenie kampanii informacyjno–edukacyjnej.

Planowane działania interwencyjne obejmują: edukację i promocję karmienia piersią dla kobiet, edukację personelu medycznego zajmującego się opieką kobiet w okresie okołoporodowym, udzielanie porad laktacyjnych w poradni laktacyjnej przez osoby do tego upoważnione posiadające certyfikat IBCLC (Międzynarodowy Certyfikowany Konsultant Laktacyjny) lub CDL (Certyfikowany Doradca Laktacyjny). Wnioskodawca planuje przeprowadzenie konkursów na hasło promujące karmienie piersią oraz zdjęcie promujące karmienie piersią.

Działania informacyjne obejmować będą: akcję promocyjną w mediach lokalnych, informacje na stronie podmiotu leczniczego realizującego program oraz na ogólnodostępnych tablicach informacyjnych na terenie miasta Żory.

Placówka medyczna usytuowana będzie na terenie miasta Żory. Warto podkreślić, iż w przypadku kobiet w ciąży lokalizacja podmiotów leczniczych, jest ważnym elementem, który może wpłynąć na dostępność i uczestnictwo w programie.

Odnosnie zakończenia sposobu udziału w programie Autorzy Projektu podają, iż w razie problemów kobiety, które wzięły udział w programie będą mogły uzyskać dodatkowe wsparcie poprzez kontrolne wizyty w poradni laktacyjnej bądź skierowanie do odpowiednich specjalistów. Działanie to jest szczególnym elementem programów zdrowotnych, ponieważ zakłada dalszą kontynuację procesu profilaktycznego, jak i wsparcie oraz poprawę zdrowia matek wraz z dziećmi.

Monitorowanie odnosi się do oceny zgłaszalności, jakości oraz efektywności w programie. Miernikami efektywności będzie: odsetek dzieci karmionych wyłącznie piersią do 6 miesiąca życia mieszkanek Żor karmiących swoje dzieci tylko piersią przez okres pierwszych 6 miesięcy życia, liczba udzielonych porad na temat karmienia piersią dla mieszkanek Żor. W celu monitorowania oceny zgłaszalności, jakości oraz efektywności przeprowadzone zostaną ankiety wśród matek oraz personelu medycznego.

Nadzór i okresowa kontrola prowadzona będzie przez pracowników Urzędu Miasta Żory posiadających stosowne upoważnienie Prezydenta Miasta Żory.

Program realizowany będzie od maja 2014 do grudnia 2016 roku.

Projekt nie zawiera informacji odnoszących się do bezpieczeństwa. Projekt nie zawiera informacji odnoszących się do stosunku kosztów do uzyskiwanych efektów zdrowotnych w zakresie działań wykorzystywanych w programie.

Autorzy przedstawili planowane koszty całkowite programu na rok 2014, które wynosić będą 40 000 zł. Koszt jednostkowy porady wynosić będzie 40 zł (obejmuje koszt zatrudnienia specjalisty), koszty wyposażenia poradni oraz zapewniania sprzętu to kwota równa 20 000 zł, koszt dwóch warsztatów dla personelu medycznego w cenie 1000 zł oraz materiały edukacyjne 10 zł/ sztuka.

Wobec powyższego kwota 40 000 zł przeznaczona na program miasta Żory prawie w całości (po podliczeniu 39 000 zł) pokrywa planowane interwencje. Wnioskodawca planuje przeznaczyć 20 000 zł na sprzęt do wyposażenia poradni, co zdaje się nie do końca niezrozumiałe w związku z interwencjami edukacyjnymi wyłącznie z zakresu karmienia piersią. Dodatkowo promocja karmienia piersią przewidziana jest również poza poradnią laktacyjną - na festynach rodzinnych na terenie Żor.

Autorzy Projektu podkreślają, iż kwota w kolejnych latach programu ustalana będzie po uchwaleniu budżetu miasta Żory, pod koniec każdego roku.

Program realizowany będzie od maja 2014 do grudnia 2016 roku.

Odnosząc projekt opiniowanego programu do ogólnych kryteriów dobrze zaprojektowanego programu zdrowotnego (sformułowanych przez American Public Health Association) można stwierdzić, że:

- I. Program odnosi się do dobrze zdefiniowanego problemu zdrowotnego – jakim jest karmienie piersią.
- II. Dostępność działań Programu dla beneficjentów – program przeznaczony jest zarówno dla kobiet ciężarnych oraz karmiących piersią wraz z niemowlętami (rocznie 600 osób) jak i personelu medycznego (47 osób), który zajmuje się opieką kobiet w okresie okołoporodowym
- III. Skuteczność działań , w programie brak jest informacji na temat skuteczności i bezpieczeństwa planowych działań. Większość włączonych badań była słaba metodologicznie, a efekty edukacji dotyczącej karmienia piersią był stosunkowo niewielkie, nie można rekomendować, żadnej specyficznej metody edukacji dotyczącej karmienia piersią;
- IV. Projekt zawiera informacje odnoszące się do kosztów programu. Łączna kwota programu wynosi 40 000 zł, w tym koszt całkowity badań równy 150 000 zł, koszty organizacyjne 20 000 zł oraz koszty jednostkowe, które obejmują: 40 zł koszt porady;

koszty wyposażenia poradni w niezbędny sprzęt, 20 000 zł; koszt warsztatów edukacyjnych personelu medycznego 1000 zł oraz koszty materiałów edukacyjnych 10 zł/ sztuka . Program finansowany ze środków budżetu Miasta Żory.

- V. Monitorowanie i ewaluacja programu - monitorowanie odnosi się do oceny zgłaszalności, jakości oraz efektywności w programie.

Miernikami efektywności będzie: odsetek dzieci karmionych wyłącznie piersią do 6 miesiąca życia mieszkanek Żor karmiących swoje dzieci tylko piersią przez okres pierwszych 6 miesięcy życia, liczba udzielonych porad na temat karmienia piersią dla mieszkanek Żor. Mierniki odpowiadają wszystkim celom programu.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, opiniuję, jak na wstępie.

Tryb wydania opinii

Opinię wydano na podstawie art. 48 ust. 2a ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. 2011 r., Nr 122, poz. 696 z późn. zm.), z uwzględnieniem raportu nr: AOTM-OT-441-40/2014 „Mamy w Żorach karmią piersią” realizowany przez: Miasto Żory, Warszawa, czerwiec 2014 oraz aneksu do raportów szczegółowych „Programy z zakresu opieki nad kobietą ciężarną i w położu ze szczególnym uwzględnieniem edukacji przedporodowej (szkoły rodzenia) – wspólne podstawy oceny” Warszawa, listopad 2012.